

Memento Vitae og Skabt, skrøbelig og håbefulld

Anmeldelser

Af Henrik Grøndal Lund

Sognepræst, Aarhus Domkirke

Elof Westergaard, *Memento Vitae. Betragtninger om død og liv*. Forlaget Eksistensen 2022.

Elof Westergaard, *Skabt, skrøbelig og håbefulld. Om hvorfor det er godt at gå en tur på kirkegården og engang ende der*. Forlaget Eksistensen 2022.

Det er en tankevækkende glæde at besøge kirkegårdskulturen med Elof Westergaards to nye udgivelser, *Skabt, skrøbelig og håbefulld* samt *Memento Vitae*. Denne sommer har jeg fulgt bøgernes opfordring om jævnlige kirkegårdsbesøg og læst dem på Nordre Kirkegård i Aarhus og landsbykirkegården i Ørding på Mors. Bøgernes indbydende format gør dem nemme at have med og er i sig selv en fornøjelse. Det er stort at åbne dem, for de kredser med en dyb viden om noget af det vanskeligste for et menneske, døden og kirkegården. Som læser høster man frugterne af Elof Westergaards livslange veneration og arbejde for kirkegårdskulturen. Man får en forbilledlig klar indsigt i kirkegårdens betydning og en rodfæstet forståelse af menneskers omgang med døden. Horisonten er vid på dødens sted. Kirkegården viser sig at være en frodig forundringshave, og jeg kan på det allervarmeste anbefale enhver at opsøge en nærliggende kirkegård og give eftertænksomheden plads i selskab med Elof Westergaards bøger.

Skabt, skrøbelig og håbefulld er en fremragende bog om, hvad en kirkegård er og kan. Bogen kæder naturligt menneskers forhold til døden, afskedens ritualer og sorg sammen med kirkegården som et fælles offentligt sted. Kirkegården beskrives som et poetisk erindringsrum, der kan hjælpe, trøste, vække

Memento Vitae

Betragtninger
om død og liv

Elof Westergaard

EKSISTENSEN

ELOF WESTERGAARD

SKABT, SKRØBELIG OG HÅBEFULD

OM HVORFOR DET ER GODT AT
GÅ EN TUR PÅ KIRKEGÅRDEN
OG EN GANG ENDE DER

EKSISTENSEN

håb og give livsglæde. Det kristne ritual for jordpåkastelse udgør bogens komposition, og Elof Westergaards udfoldelse af jordpåkastelsesritualet er teologisk formidling af høj klasse. I en global og digital verden, som ophæver stedets betydning, minder Elof Westergaard bestemt og myndigt om, at mennesker er jordvæsener bundet til historien og stedet, også når vi dør. Hverken i livet eller døden kan vi flygte fra jorden, det konkrete sted, hvorfor Elof Westergaard tager et opgør med flugten fra kirkegården og de tiltagende individualiserede ønsker om askespredning uden for kirkegården.

Undervejs føres læseren ind i kirkegårdens verden og sprog. Man lærer betydningen af indviet jord, inskriptioner, gravsten, gravfred og erindringens håndværkstraditioner. Kirkegården træder frem som et sprællevende sted, hvor et menneske kan gå til sin fortid og på slægternes fælles historie leve i nutiden og skue ind i fremtiden. Med brug af Biblens persongalleri, litteratur, kunst, historie og fri kritisk tænkning viser Elof Westergaard, at kirkegården som et fællespoetisk erindringsrum kalder et generøst menneskesyn frem og fordrer en etisk forpligtelse til at tage vare på det skabte, skrøbelige og til sidst døde menneske. Det betyder noget, at mennesker ikke ender et tilfældigt sted, på en vilkårlig losseplads eller i en massegrav. Det er afgørende, at gravsten har en lang fredningstid, så historien ikke forsvinder i samfundets acceleration grundet ringe tid til erindringsspor.

Samfundsudviklingen er konstant nærværende, og Elof Westergaard personificerer som et rodfæstet kristent menneske, hvor vigtigt det er at bære en tradition med sig og give den videre. Kritik og opgør er tydeligvis nødvendig i venerationen og kampen for dansk kirkegårdskultur. Bogen munder da også ud i en opstand, dog ikke mod samfundet og tiden, men en opstand mod døden. Kirkegården er en gravhave, hvor håbet om gensyn og genkomst modsiger døden. Elof Westergaard kalder kirkegården for kærlighedens mødested, hvor navnetræk, inskriptioner, symboler og frodig grøn vækst er fuld af opstandens fællesskab, håbet om tid og rum efter døden. Læs selv, hvordan han forstår jordpåkastelsesritualets "af jorden skal du igen opstå", så han kan sige, at det en dag bliver godt at ende på kirkegården.

Skabt, skrøbelig og håbefuld er en kærdkommen bog, som bør blive obligatorisk læsestof for alle ansatte på landets kirkegårde og tillige alle medarbejdere i folkekirken, ligesom den

forhåbentlig vil finde anvendelse i diverse undervisnings-sammenhænge, så forståelsen for kirkegårdskulturens betydning udbredes og vokser. Den er også oplagt som sjælesorgs-støtte, når man naturligt kommer på kirkegården, fordi man har mistet et menneske. Endvidere kan bogen læses som en debatbog eller et kirkepolitisk kampskrift mod forandringer i kirkegårdskulturen.

Memento Vitae er titlen på en række poetiske betragtninger over døden og kirkegårdskulturen, som Elof Westergaard udsender samtidig med *Skabt, skrøbelig og håbefuld*. Formen er en anden, men anliggendet det samme. Betragtningerne består af korte tekster, digte og aforismelignende udsagn. Den karakteristiske kombination af selvbiografiske refleksioner og en markant faglig ballast gør Elof Westergaards betragtninger virkelig værd at opholde sig ved. Man genkender de store digteres fodspor fra litteraturhistoriens fortællinger om forholdet til døden, det tragiske og skæbnen, og der findes en dyb fortrolighed med den græske, jødiske og kristne tradition. Bibelske figurer og klassiske skikkelser træder naturligt ind som samtalepartnere, og Elof Westergaard lader forstå, at når det gælder døden, er der ingen afstand mellem fortidens og nutidens betragtninger. Døden gør livet nært og betydningsfuldt. *Memento Vitae* rummer betragtninger, man aldrig bliver færdig med, og det er en sand fornøjelse at slå følge med Elof Westergaards blik på livet med dødens sted i horisonten. *Memento Vitae* – husk, du skal leve.